

29
ROČNÍK 13

28. května 2004

V ČÍSLE:

Slavnostní akty v aule FF UP • Kandidáti na děkana PF UP: doc. N. Šišková a dr. M. Malacka • Upozornění: možnost elektronického hodnocení výuky • Mnoho povyků pro e-learning? /III/ • Diskuse, názory, ohlasy •

Představit poutavou a hravou formou svět přírodních věd si kladl za cíl již čtvrtý „Jarmark chemie, fyziky a matematiky“, který v závěru minulého týdne připravila na Výstavě Flora Olomouc Přírodovědecká fakulta UP. O tom, že některé obory lze přiblížit nadměrně přitažlivým způsobem, se přišly přesvědčit početné zástupy dětí a mladých lidí – a vyzkoušet např. „řezání laserového paprsku“ hřebem (viz snímek ve výřezu).

(Další informace viz str. 4)

-red-, foto -tj- a archiv Jarmarku ▶

Přiznání práv emeritním profesorům: prof. L. Daniel a prof. B. Hlůza

■ Druhým pokračováním tradice zahájené v únoru 2004, kdy byl prvním emeritním profesorem UP jmenován prof. Z. Stránský, CSc., se stal v aule FF UP 21. 5. slavnostní akt přiznání práv emeritního profesora muzikologovi a hudebnímu pedagogovi prof. PhDr. L. Danielovi, CSc., a botanikovi prof. RNDr. B. Hlůzovi, CSc.

Přiznání práv emeritního profesora je nejen symbolickým oceněním odborných kvalit vědců; škola tímto způsobem zároveň udržuje experty, kteří odcházejí do penze, v kontaktu s fakultami a poskytují jim možnost dále vědecky bádát. Emeritní profesori tak

mohou například jako spoluřešitelé dále získávat granty či publikovat v odborných časopisech a přirozenou autoritou a prokázanou erudicí být rovněž díky své přítomnosti na pracovišti vzorem pro mladé kolegy a studenty.

Ve stejný den proběhly v aule FF UP i dvě další významné události: předání dekretů novým docentům, kteří se habilitovali na fakultách UP a promoce absolventů doktorských studijních programů na UP (Blížší informace viz str. 2.).

(Krátké portréty obou nově jmenovaných emeritních profesorů UP přinášíme na str. 4).

-red-, foto -tj-

XXII. dny klinické a praktické pediatrie

■ Ve dnech 20.–21. května 2004 se v Regionálním centru Olomouc uskutečnil již XXII. mezinárodní kongres klinické a praktické pediatrie, který organizovala Dětská klinika LF UP a FN v Olomouci společně s vydavatelstvím Solen a časopisem *Pediatrie* pro praxi. Konference se zúčastnilo rekordní počet 520 dětských lékařů a sester z České a Slovenské republiky. Přední pediatričtí odborníci z obou republik se ve svých přednáškách zaměřili na časté neurologické, psychiatrické, infekční, traumatologické, stomatologické i oční dětské problémy, kterých častým společným příznakem je bolest hlavy. I proto bylo v podtextu konference uvedeno: „...když dítě bolí hlava“.

V bloku dětské neurologie přednesl doc. Komárek (Praha) nový pohled na problematiku diagnózy, léčby a prognózy febrilních křečí a poukázal na genetickou podmíněnost, která v blízké budoucnosti ovlivní i jejich farmakoterapii. Kolegyně Seifertová (Kladno) a Neklanová (Olomouc) seznámily posluchače s bolestmi hlavy u dětí, které jsou pátou nejčastější příčinou návštěvy dětského lékaře. O kranální morbiditě předčasně narozených dětí a jejich prognóze referovali

Fedora (Martin) a Hálek (Olomouc), o významu genetického vyšetření u pacientů s mentální retardací a neurologických příznacích u dětí s dědičnými metabolickými poruchami informovali doc. Šantavá (Olomouc) a Šmolka (Olomouc). Neurologickou sekcí uzavřely dvě kazuistiky Chudíkové (Ostrava) a Geiera z Olomouce (antifosfolipidový syndrom a renovaskulární hypertenze, jako příčina bolestí hlavy).

Velké pozornosti přítomných pediátrů se těšily přednášky kolegyně Zabanové (Praha), která se věnovala koordinaci péče o poruchy vidění ve spolupráci s dětským lékařem a oftalmologem. Diagnostické možnosti poruchy zrakových funkcí u dětí s vrozeným postižením nastínila Skalická (Praha) a o prevenci a ošetření zubního kazu v batolecím věku referovala Ivančáková (Hradec Králové).

V bloku infekce CNS probrali kolegové z Plzně současný názor na diagnostiku a léčbu klíšťové a herpetické encefalitidy. Prof. Mihál (Olomouc) upozornil na méně časté mimostřevní komplikace salmonelové infekce a jejich léčbu. O stále aktuálním

Dokončení na str. 6

Noví profesori převzali jmenovací dekrety

■ Sto nových profesorů českých vysokých škol převzalo 21. 5. 2004 v pražském Karolinu jmenovací dekrety. Mezi nimi byli i členové akademické obce Univerzity Palackého: prof. RNDr. Olga Krupková, DrSc. (Katedra algebry a geometrie PF UP), pro obor Obecná fyzika a matematická fyzika, prof. MUDr. Jaroslav Opavský, CSc. (vedoucí Katedry fyzioterapie a algoterapie FTK UP), pro obor Neurologie, prof. RNDr. Zdeněk Trávníček, Ph.D. (Katedra anorganické chemie PF UP), pro obor Anorganická chemie, prof. PhDr. Tomáš Hlobil, CSc. (Katedra teorie a dějin dramatických umění FF UP), pro obor Teorie literatury.

Na návrh Vědecké rady UP získali jmenovací dekrety rovněž prof. RNDr. Pavel Drašar, CSc. (Vysoká škola chemicko-technologická v Praze), pro obor Organická chemie a prof. PhDr. Petr Vorel, CSc. (Fakulta humanitních studií Univerzity Pardubice), pro obor České dějiny.

Dekrety nových profesorů nabudou účinnosti dnem 1. 6. 2004.

Blahopřejeme.

-red-

Univerzita Palackého v Olomouci
si dovoluje Vás pozvat

**na slavnostní zasedání
vědeckých rad a akademických senátů
Univerzity Palackého u příležitosti udělení**

Ceny Františka Palackého

**Prof. PhDr. Františku Šmahelovi, DrSc.,
profesoru Univerzity Karlovy v Praze.**

Slavnostní zasedání se koná
v aule Filozofické fakulty UP, Křížkovského 10,
v pondělí 14. června 2004 v 11 hodin.

V programu vystoupí Žestový soubor studentů
Katedry hudební výchovy Pedagogické fakulty UP.

Zahraněční ocenění pro Ústav teorie a praxe ošetrovatelství LF UP

PhDr. Renatě Halmo se podařilo pro Ústav teorie a praxe ošetrovatelství LF UP získat cenu sdružení „Holsteiner Pflegegespräche“ e. V. Neumünsteru v Německu, jehož předsedou je pan Olaf Scupin, Ph.D. Toto sdružení si klade za cíl vyvíjet a podporovat aktivity a podmínky pro uplatňování ošetrovatelských teorií v praxi. Sdružení „Holsteiner Pflegegespräche“ je politicky a nábožensky neutrální. Na výše zmíněné ocenění byli nominováni tři kandidáti.

Prvním z nich byla univerzitní nemocnice München-Schwabing, která pracuje s teorií deficitu sebekpěče (paní D. E. Orem) již čtvrtým rokem. A druhým kandidátem byl Olga Hospital ve Stuttgartu, který uplatňuje tuto teorii již třetím rokem. Oba nominovaní kandidáti školí zdravotnický personál v ošetrovatelské diagnostice dle teorie D. E. Orem a připravují tak pro svá zařízení pracovníky, kteří budou později zastávat funkci „care manager“ (ošetrovatelských diagnostiků a managerů), mění také organizační strukturu nemocnic, tak aby byla zmíněná teorie plně integrována do chodu zdravotnického zařízení.

Třetím nominovaným kandidátem byl Ústav teorie a praxe ošetrovatelství LF UP, kde se Teorií deficitu

▲ Na snímku PhDr. R. Halmo přebírá cenu od pana O. Scupina, Ph.D.

sebekpěče (D. E. Orem) zabývá PhDr. R. Halmo druhým rokem, vede také projekt „Implementace teorie deficitu sebekpěče do výuky a praxe v České republice“, který je podporován americkou nadací SEA (Sarah Elizabeth Allison), gbconceptem (pan G. Bekel, Soz. Wiss.) a Deutschem Netzwerkem SPDT. V rámci tohoto projektu se uskutečnila letní škola se stejným názvem pro zájemce z celé ČR, kterým první týden v září 2003 přednášel pan G. Bekel Soz. Wiss. o ošetrovatelských teoriích (především teorii deficitu sebekpěče). Bylo založeno informační centrum sebekpěče v NLRC při Ústavu teorie a praxe ošetrovatelství LF UP, které obsahuje základní literaturu k této problematice. Vydavatelství UP byla vydána skripta „Teorie deficitu sebekpěče“ (Bekel, Halmo), první v ČR, která poskytují ucelený přehled základních konceptů a terminologie této teorie. První dva zmínění kandidáti na ocenění byli opravdu velkou konkurencí, o to více si získaného ocenění „Holsteiner Pflegegespräche“ e. V. Neumünster vážíme a jsme také hrdí na to, že jsme v této konkurenci obstáli. Uvedla PhDr. R. Halmo.

-rh-, foto archiv ústavu

Slavnostní akty v aule FF UP

V pátek 21. 5. 2004 proběhly v aule Filozofické fakulty UP tři slavnostní akty. Na návrh děkana PdF UP předala rektorka UP prof. J. Mačáková, CSc., dekry stvrzující udělení práv emeritního profesora prof. L. Danielovi, CSc., a prof. B. Hlůzovi, CSc. Zároveň obdrželi jmenovací dekry docenti, kteří se habilitovali na Lékařské fakultě, Filozofické fakultě, Přírodovědecké fakultě a Fakultě tělesné kultury UP, a to doc. MUDr. J. Ehrmann, Ph.D. (v oboru Patologie), doc. MUDr. M. Špidlen, Ph.D. (Stomatologie), doc. PhDr. E. Höflerová, Ph.D. (Český jazyk), doc. PhDr. J. Kušník, Ph.D. (Dějiny anglické a americké literatury), doc. PhDr. T. Staněk, CSc. (Historie), doc. RNDr. M. Miler, DrSc. (Optika a optoelektronika), doc. PaedDr. T. Dohnal, CSc. (Kinantropologie).

Promováni byli rovněž absolventi doktorských studijních programů Cyrilometodějské teologické fakulty, Lékařské fakulty, Filozofické fakulty, Přírodovědecké fakulty, Pedagogické fakulty a Fakulty tělesné kultury, a sice ThLic. P. Zemko, Th.D. (studijní obor: Praktická teologie, CMTF), Mgr. Š. Chlopčiková, Ph.D. (Lékařská chemie a biochemie, LF), MUDr. L. Kantor, Ph.D. (Pediatry, LF), MUDr. Z. Kojčický, Ph.D. (Chirurgie, LF), MUDr. P. Krejčí, Ph.D. (Stomatologie, LF), MUDr. K. Mainer, Ph.D. (Chirurgie, LF), MUDr. T. Minařík, Ph.D. (Vnitřní nemoci, LF), MUDr. T. Paleček, Ph.D. (Chirurgie, LF), MUDr. D. Petráš, Ph.D. (Chirurgie, LF), MUDr. V. Procházka, Ph.D. (Vnitřní nemoci, LF), Mgr. Z. Švagera, Ph.D. (Lékařská chemie a biochemie, LF), Mgr. M. Lapčík, Ph.D. (Sociologie, FF), Ing. Mgr. P. Tavel, Ph.D. (Klinická psychologie, FF), Mgr. M. Dančák, Ph.D. (Botanika, PŘF), Mgr. J. Kühn, Ph.D. (Algebra a geometrie, PŘF), Mgr. L. Mazánek, Ph.D. (Zoologie, PŘF), Mgr. M. Otyepka, Ph.D. (Fyzikální chemie, PŘF), Mgr. L. Rachůnek, Ph.D. (Algebra a geometrie PŘF), Mgr. V. Rybka, Ph.D. (Botanika, PŘF), Mgr. M. Šprtová, Ph.D. (Biofyzika, PŘF), PaedDr. M. Havlíková, Ph.D. (Pedagogika, PdF), Mgr. I. Kovaříková, Ph.D. (Antropologie, PdF), Mgr. P. Svoboda, Ph.D. (Speciální pedagogika, PdF), Mgr. P. Kurková, Ph.D. (Kinantropologie, FTK), Mgr. M. Šafář, Ph.D. (Kinantropologie, FTK).

-red-

Kandidáti na děkana Právnické fakulty UP: doc. N. Šišková a dr. M. Malacka

Po třech letech se na Právnické fakultě sešla její akademická obec, aby za přítomnosti rektorky UP prof. M. Mačákové vyselechla prezentace kandidátů na budoucího děkana fakulty pro další

funkční období. Ve čtvrtek 20. 5. se v rotundě PF UP představili doc. N. Šišková, Ph.D., vedoucí Katedry mezinárodního a evropského práva PF, a dosavadní děkan PF UP JUDr. Mag. iur. M. Malacka, Ph.D. Ve svých projevech shrnuli svá hodnocení dosavadního

vývoje PF UP a nastínili vlastní vize dalšího směřování vysokého učení práv v Olomouci (programy obou kandidátů přinesl Žurnál UP v minulém čísle).

Funkční období současného děkana PF UP dr. M. Malacký, Ph.D., končí datem 31. 10. 2004.

Akademický senát PF UP bude nového děkana volit na svém zasedání 31. 5. 2004 (od 14. hod.).

-red-, foto -tj-

Upozornění: možnost elektronického hodnocení výuky

Vážení kolegové, studenti,

dnem 1. června 2004 bude otevřena možnost elektronického hodnocení výuky. Jedná se o velmi důležitou zpětnou vazbu pro vyučující a vedoucí pracovišť. I když se snažíme o co nejefektivnější výuku, může se stát, že nenajdeme ten správný způsob. Studentské hodnocení naší práce nám o tom může podat potřebné informace.

Jak na to:

Na www stránkách UP v Olomouci zvolíte adresu STUDIUM, kde pod ikonou studijní agenda (STAG) najdete menu a zde bude nabídka s názvem Hodnocení kvality vzdělávání (či evaluace). Bude otevřeno ve dvou krocích, hodnocení typu A od 1. 6. 2004, hodnocení typu B po prázdninách.

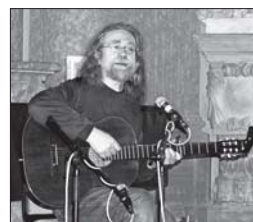
Zde najdete poměrně podrobnou instrukci pro další postup. Víme, že na jednotlivých fakultách a jejich pracovištích již delší dobu studentské hodnocení probíhá. Tento fakt nebude novou možností elektronického studentského hodnocení nijak dotčen. To znamená, že jak jednotlivé fakulty, tak i jednotlivá pracoviště mohou a budou dále pokračovat dále v osvědčených způsobech hodnocení výuky studenty. Tato nová možnost nám dá základní a orientační a zpětnou vazbu o počtech studentů hodnocících jednotlivé obory a předměty studia na všech sedmi fakultách UP. Pro vyučující to bude další srovnatelné kritérium v hledání optimálních způsobů jejich práce. Víme, že vybízení k nějaké činnosti se mívá účinkem. Přesto bychom rádi poprosili studenty, aby této nové a velmi snadné možnosti poskytnout svým vyučujícím potřebnou zpětnou vazbu využili. Vysoké školství není v lehké situaci. Je celá řada faktorů, které nemůžeme přímo ovlivnit, můžeme pouze upozornovat na nezbytnost jejich řešení. Jeden z důležitých faktorů – kvalita výuky – je však v naší přímé kompetenci. Zde můžeme (v rámci daných možností) hledat účelné kroky k dosažení optimální úrovně. Nezbytným impulzem pro volbu těchto kroků je právě studentské hodnocení kvality výuky. Kdo jiný než studenti – příjemci naší nabídky – může sdělit, zda je tato nabídka uspokojující či ne. Domníváme se, že není třeba dalších vysvětlení o účelnosti a funkčnosti této nové nabídky. Proto lze uzavřít s posledním vybidnutím – poskytněte nám své hodnocení naší práce.

Za vedení UP

doc. V. Řehan, prorektor UP

Jaroslav Hutka v kapli Božího těla

Na 14. června t. r. připadne 200. výročí narození katolického kněze a sběratele moravského písňového

folkloru **Františka Sušila** (nar. 14. 6. 1804 v Rousínově, zemř. 31. 5. 1868 v Bystrici pod Hostýnem). Sušilova sbírka Moravské národní písně s nápěvy do textu vřaděnými obsahuje ve svém třetím, definitivním vydání z let 1853–1860 2 361 písňových celků; kritické vydání této klasické sbírky připravili v předválečné Olomouci muzikolog R. Smetana a literární vědec B. Václavek. Zasluky o životní duchovní i světských balad zaznamenaných na Moravě F. Sušilem náležejí písničkáři, básníku a publicistovi J. Hutkovi, jedné z předních osobností českého předlistopadového disentu a exilu, olomouckému rodákovi. U příležitosti Sušilova jubilea přednesl J. Hutka ve večerních hodinách 18. 6. v Uměleckém centru UP – kapli Božího těla pásmo z moravských lidových balad ve svébytné interpretaci, s vlastním kytarovým doprovodem a komentářem. Pořad uvedl a ukončil prof. J. Fiala, CSc., z Katedry bohemistiky FF UP, přičemž zdůraznil, že „bez Františka Sušila by nebylo dnešního Jaroslava Hutky a bez Jaroslava Hutky dnešního Františka Sušila“. Z Hutkova koncertu věnovaného jubileu F. Sušila pořídil Český rozhlas Olomouc záznam, který bude po technické úpravě zařazen v dohledné době do programu vysílání.

-red-, foto -tj-

Mladí lingvisté popáté

■ Ve dnech 17. až 19. 5. se na FF UP odehrál celkem již pátý, a tedy jaksi půlkulatý ročník Setkání mladých lingvistů – symposia, které mladým badatelům (věkem zhruba od třidvaceti do čtyřiceti, podmínkou je „nehabilitovanost“) poskytují cennou možnost vzájemně se seznámit s výsledky své práce, plodně se konfrontovat v diskuzích a v neposlední řadě také navazovat osobní kontakty, jež jsou ve vědeckém světě devizou nikoli nepodstatnou. V letošním ročníku, odvíjejícím se ve znamení tématu *Tzv. základní výzkum v lingvistice – desideratum, nebo realis?*, předneslo své příspěvky více než šedesát mladých jazykovědců. Rodilých Čechů byla mezi nimi tentokrát jen asi polovina, což ale jistě není důvod k nějakým vlasteneckým steskům – naopak, mezinárodní rozlet (a rozhled) Setkání mladých lingvistů je skutečností mimořádně potěšující a pro všechny zúčastněné prospěšnou.

▲ Na snímku prof. M. Komárek (FF UP) a E. Čulenová (Univerzita M. Béla, Banská Bystrica)

Jedním z mnoha Nečechů vystupujících za řečnickým pultem byla lužickosrbská slavistka K. Brankačková (FF UK Praha), jejíž příspěvek se týkal tzv. preverbií v horní lužické srbstině – preverbia, která se svým tvarem i funkcí podobají odlučitelným předponám, jsou jedním z typických důsledků německého vlivu na slovanskou lužičtinu. Příkladem může být chování slovesa *wonhlađac* „dívat se ven“ (srov. německé *hinausschauen*), které se ve vhodném kontextu formálně rozpadá na dvě části, jak lze doložit větou *Hladajće tamle tola z woknom na luku won*.

Jazykovými a kulturními kontakty se zabývala rovněž např. S. Joveva-Dimitrova (Bulharská akademie věd Sofia) ve svém referátu o bulharské menšině na Slovensku – bulharština a slovenština jsou sice shodně slovanské jazyky, ale už např. tím, že v bulharštině vlivem okolních balkánských jazyků

téměř zanikla jmenná deklinace a úplně zmizel infinitiv, se navzájem dosti odlišují. Že mezi Bulhary a Slováky existují i patrné rozdíly v oblasti společenských zvyklostí a kultury, je ostatně zřejmo i z dobře známého faktu, že Bulhaři na souhlas zásadně vrčí hlavou. To vše (a mnoho dalšího) je dobrým předpokladem ke správnému kontaktnímu jiskření.

Vůbec nejpočetnějšími „cizinci“ mezi zúčastněnými byli tradičně Slováci – je možno pozorovat, že olomoucká Setkání mladých lingvistů navazují v tom nejlepší na společnou minulost našich národů. Z asi dvaceti referátů přednesených slovensky uvedme např. příspěvek L. Rendára (PDF TU Trnava) o vlivu čtenářského, posluchačského a diváckého očekávání na interpretaci textů zprostředkovaných médií a referát L. Gianitsově (Slovenská akademie věd Bratislava) o dynamických tendencích skloňování podstatných jmen v současné slovenštině.

Na letošním pátém ročníku Setkání byli zastoupeni i lingvisté olomoučtí – kromě studentů, oceněných tento rok v lingvistické sekci soutěže Student a věda, na sympoziu vystupovali také někteří doktorandi a postdoktorandi. Zástupkyní poslední jmenovaných může být J. Pilátová (FF UP), jež se na materiálu ruských, českých a anglických novinových titulků zabývala fenoménem expresivity.

Stejně jako jazykové jevy, i vědecká konference může fungovat pouze ve vhodných souvislostech – těmi je kromě milostivého osudu a dobrého naladění mladých badatelů, kteří se do Olomouce rádi sjíždějí, také přízeň příslušných univerzitních orgánů, tlučená na slavnostním zahájení sympoza prorektorou UP doc. M. Hirschovou, CSc., a děkanem FF UP doc. I. Bartečkem, CSc. Lze tedy doufat, že tradice olomouckého Setkání mladých lingvistů bude v příštích letech utěšeně pokračovat.

PhDr. O. Bláha (FF UP), foto -tj-

RVŠ podporuje změnu dotace na ubytování studentů

■ Podle informací Studentské komory RVŠ podpořila na svém nedávném sněmu Rada vysokých škol (RVŠ) návrh MŠMT ČR na reformu financování ubytovacích služeb pro studenty.

Více viz: <http://www.skrvs.cz>, Tisková zpráva z 23. 5. 2004: *Vysoké školy podporují změnu dotace na ubytování studentů*.

-red-

Závodníci SK UP získali na MS ČR pět medailí

■ Naprostým triumfem olomouckých barev skončilo Mistrovství ČR ve sprintu v kategorii žen: jeho vítězkou se stala K. Vacíková, třetí místo obsadila I. Hrabalová (obě SK UP), pro stříbro dojeła bývalá česká reprezentantka K. Zichová.

„Titul mistryně republiky mě těší. Podstatně důležitější a těžší však pro mě budou závody v německém Garmisch-Partenkirchenu. Tam se od příštího čtvrtka koná Mistrovství světa ve sprintu a v dlouhém sjezdu a samozřejmě bych ráda i v Německu předvedla co

nejlepší výkon,“ naznačila Kateřina Vacíková program sjezdových reprezentantů v nejbližších dnech.

V kajaku mužů se musel T. Slovák – mistr Evropy z roku 2003 – sklonit před uměním K. Mrůzka z Dukly Brandýs; rovněž v kanoích dvojic se naše nejlepší posádka Lisický (Olomouc) – Viček (Prostějov) bude muset spokojit „jen“ se stříbrem. Mistry CR se totiž o stala dvojice Morštejn – Veselý z Pardubic.

Výsledky ze všech závodů ČP ve Špindlerově Mlýně najdete na internetové adrese www.results.cz.

-dk-

Podvečer komorní hudby

■ V kapli Božího těla UC UP se 17. 5. 2004 uskutečnil podvečer studentů KHV. Návštěvníkům kape přednesli studenti skladby barokních a soudobých autorů, část programu pak věnovali také tvorbě doc. Z. Fridricha, CSc. (1927–2002), jenž 30 let na Katedře hudební výchovy PdF UP vyučoval. Zmíněný autor se věnoval historii varhan, jeho publikace z dějin moravského varhanářství jsou otřeseny v našich i zahraničních odborných časopisech. V průběhu *Podvečera komorní hudby* a zpěvu tak byly předneseny skladby pro dvě violoncella (na snímku zleva H. Marečková a B. Švédová), tubu s klavírem a tři klarineti. Poslední skladba, kterou Z. Fridrich napsal, *Tříhlasá mše s varhanami*, zazněla v kapli Božího těla jako premiéra, a to v podání pěveckého sboru studentů KHV PdF UP a členů sboru Kapucinského kostela. Její první chrámové provedení se uskutečnilo v rámci

Hejčinských hudebních slavností již v neděli 30. 5. 2004 v 10 hod. v chrámu sv. Cyrila a Metoděje.

-khv-, foto -tj-

Soutěž pedagogických fakult byla úspěšná i pro Olomouc

■ Celostátní interpretační soutěž pedagogických fakult letos organizovala Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, a to pro sólový zpěv, klavír, smyčcové nástroje, dechové nástroje a varhany, to vše ve dvou kategoriích – I. kategorie určena studentům oboru Učitelství pro SŠ a ZUŠ v kombinaci hudební výchova/zpěv nebo hra na nástroj; II. kategorie určena ostatním studijním kombinacím.

Katedra hudební výchovy PdF UP byla připravena obelstít všechny vypsané obory v obou kategoriích, nakonec bylo rozhodnuto vynechat varhany a smyčcové nástroje. Je potěšitelné, že někteří z vyslaných studentů se velmi dobře umístili a byli oceněni: v I. kategorii obor „sólový zpěv“ získala 2. cenu Mgr. E. Kotíková – 4. ročník kombinovaného studia Hg – zpěv (pedagogické vedení doc. Mga. J. Majtner); v téže kategorii obor „klavír“ obdržela 3. cenu posluchačka I. Černíčková – 1. ročník kombinovaného studia Hv – klavír (pedagogické vedení Mga. L. Pulchert). Ve II. kategorii získala 3. cenu v oboru „sólový zpěv“ posluchačka E. Nováková – 2. ročník denního studia Hv – český jazyk (pedagogické vedení Mga. V. Kyas). K jejich úspěchu výrazně přispěli i V. Horák a V. Krejčířik jako doprovázející klavíristé.

Soutěž proběhla ve dnech 6. a 7. 5. a ve všech vypsaných kategoriích byla co do počtu i co do kvality velmi silně obsazena studenty ze všech pedagogických fakult v Čechách i na Moravě, což je příznakem sympatické, protože potřebné stimulace posluchačů kateder hudební výchovy v oboru sólové interpretace.

Všem zúčastněným patří vřelý dík za to, že byla zviditelněna i olomoucká Katedra hudební výchovy PdF UP, a tím i jméno naší univerzity. Poděkování náleží i pedagogům téže katedry, kteří zasedli v porotách – Mgr. K. Raueová-Fridrichová, PaedDr. L. Pulchertová a doc. Mga. P. Planý. Oceněné posluchače jsme mohli shlédnout na Koncertě vítězů zmíněné soutěže, který se konal ve čtvrtek 13. 5. v kapli Božího těla UC UP.

-rs-

Neznámé Lotyšsko

■ Jak byli čtenáři v čísle 27 Žurnálu UP informováni, byla v Uměleckém centru UP otevřena výstava fotografií „Lotyšsko – krásná země“.

Tato výstava je pořádána pod záštitou děkana PdF UP prof. F. Mezihoráka, CSc. Vernisáže se osobně zúčastnila Její Excellence I. Šulca, velvyslankyně Lotyšské republiky v České republice.

Název této zajímavé výstavy je opravdu příznačný a umožní alespoň ve zkratce návštěvníkovi představit tento nádherný kout Evropy. Plný název Lotyšska je *Latvijas Republika*. Jde o „prostřední dítě“ pobaltské rodiny, jak polohou tak rozlohou. Sama Její Excellence to vtipně vyjádřila: „Co spojuje právě Estonsko a Litvu? Přece Lotyšsko!“

Úzký vztah lotyšské a české kultury se odvíjí už od 1. poloviny 18. století, kdy ve Vidzemsku začalo působit hnutí následníků Jednoty bratrské, jejímž zakladatelem byl J. A. Komenský. Dokladem vzájemných vztahů je i druhá lotyšská hymna, jejíž autor F. L. Čelakovský byl mimo jiné i zakladatelem české baltistiky. Ostatně i reforma pravopisu byla provedena podle českého vzoru a převzala z češtiny čárky a háčky.

S fotografií na nás „promlouvá“ panenská zalesněná krajina protkaná množstvím řek a jezer. Rovinnou zem, svazující se k Baltskému moři, pak dovářeli už od 10. století př. Kristem lidé svým osídlením. Bohužel celá staletí zde vládli nejprve Němci, poté Švédové, Poláci a nakonec Rusové. Plná samostatnost byla obnovená až v roce 1991.

Svími nádhernými fotografiemi se nám představí význační lotyšští fotografové: J. Kalniņš, I. Pličs, M. Formis a J. Viitņš.

Ing. Č. Serafín, Dr., foto -tj-

INFORMACE, OZNÁMENÍ, POZVÁNKY

Centrum interdisciplinárních studií UP
ve spolupráci s Ministerstvem zahraničních věcí ČR,
Katedrou environmentálních studií FSS MU
pořádají v Olomouci
ve dnech 29. srpna–3. září 2004

7. letní školu rozvojové pomoci a spolupráce.

Letní škola je určena zájemcům
o problematiku rozvojových zemí, kteří se hodlají
zapojit do programů rozvojové a humanitární
pomoci. Vítání jsou účastníci ze všech oborů,
účast není věkově omezena. Uchazeči se přihlášou
dopisem se stručným životopisem
a zdůvodněním zájmu, který zašlou
(možno i v elektronické podobě)

do 15. června 2004 na adresu:

M. Jahoda, Centrum interdisciplinárních studií,
Univerzita Palackého, Křížkovského 8,
771 47 Olomouc,

e-mail: jahoda@rupnw.upol.cz

Další informace: www.development-studies.cz

Rektorka UP vyhlašuje soutěž

o Cenu rektorky UP

za nejlepší vědeckou nebo uměleckou práci studentů
bakalářských a magisterských studijních programů
v roce 2004

a) vydanou tiskem;

b) předloženou jako rukopis či umělecké dílo.

Cena rektorky UP se uděluje za práce v oboru
a) biomedicínských věd; b) matematiky; c) přírodních
věd; d) pedagogických a psychologických věd;
e) jazykovědy a literární vědy; f) věd o umění;
g) muzikologie; h) ostatních společenských věd; i) za
realizaci uměleckého díla.

Autor oceněné práce obdrží finanční odměnu ve
výši 3 500 Kč formou mimořádného stipendia
z centrálních prostředků UP. Cena nemusí být udělena
v každém z vyhlášených oborů.

Přihlásit je možno seminární (ročníkové), diplomové
a jiné studentské práce (do soutěže nebudou přijaty
práce, které již byly přihlášeny v minulých letech),
popřípadě jejich ucelené části. Přihlášeny mohou být
i práce, které se neúčastnily soutěže na fakultách.

Práce předkládají jejich autoři ve třech vyhotoveních
ve standardní úpravě (pevně spojené listy) současně
s vyjádřením konzultanta a přihláškou, která je
k vyzvednutí na úseku prorektora pro záležitosti vědy
a výzkumu. Konzultant také navrhne dva oponenty.
Realizace uměleckého díla se může doložit fotografickým,
případně jiným záznamem. Práce se odevzdávají
na úseku prorektora pro záležitosti vědy a výzkumu.

Práce ucházející se o Cenu rektorky UP se předkládají
do 30. září 2004. Prorektor vyžádá dva oponent-
ské posudky, jimiž doplní materiály pro jednání komise.

Komise jmenovaná rektorkou UP předložené práce
posoudí a vybrané práce navrhne rektorce UP k ocenění.

Rektorka UP vyhlašuje

Cenu rektorky

pro nejlepší sportovce z řad studentů UP pro rok
2004.

Cena rektorky se uděluje jednotlivcům za nejlepší
sportovní výsledky, kterých dosáhli v akademickém
roce 2003/2004.

Návrhy na ocenění mohou podávat všichni členové
akademické obce UP v Olomouci.

Ocenění obdrží finanční odměnu ve výši 3 500 Kč
formou mimořádného stipendia z centrálních prostředků
UP.

Návrhy se předkládají do 30. září 2004 na úsek
prorektora pro záležitosti vědy a výzkumu, kde je
k dispozici i návrhový list.

Komise jmenovaná rektorkou UP předložené návrhy
posoudí a navrhne studenty k ocenění.

• UDÁLOSTI • UDÁLOSTI • UDÁLOSTI •

„Jarmark chemie, fyziky a matematiky“ opět praskal ve švech

■ Přírodovědcem se stane člověk z úžasu, jak
náš svět funguje. A k opravdovému úžasu jsou
nejnáchylnější děti, hlavně ty nejmenší. Jak jim
co nejlépe zprostředkovat kontakt s některými
záhadami světa sil a barev, pachů a výbuchů,
čísel a obrazců, který nám tolik učaroval?

Studenti a pracovníci našich kateder se přišli
podělit o některé kousky své vědy na letos již
čtvrtý ročník Jarmarku chemie, fyziky a matematiky.
Tato akce proběhla při příležitosti Dětského ráje
v pátek a sobotu 21. a 22. května na olomouckém
Výstavišti Flora.

Není to zvláštní, že svým pouhým dechem
snadno nadzvednete dvoukilová závaží, ale
odfouknout od sebe dvě lehoučké plechovky
od koly nejde? Jak to, že se dá tak lehce
sfouknout svíčka přes skleněnou láhev, když

ještě získaným banánkem v čokoládě a úsměvem
studentky, skládající pro vás trojúhelníky
ze sirek.

je přeci v závětrí? Jarmark si za
pár let své existence vysloužil
dobrou pověst, díky níž byl pavilon
ve Smetanových sadech
po celé dva dny naplněn téměř
k prasknutí. Navíc se k naší univerzitě letos
přidala i zdravotnická škola – chcete si sami
změřit svůj tlak? „Nevím, kolik děček se tu
stihlo vystřídat, není šance to spočítat,“ říká mi
chraplavým hlasem kolega u stolu s optikou,
zatímco mí dva potomci u chemiků sledují, jak
vysoko vyvrstí vybuchující vodík plechovku
od koly. Když dokážete vyřešit matematický
havlolam, bude radost z úspěchu podtržena

Je sobota odpoledne a pořádný záběr je vidět na tvářích
všech pořadatelů. V pátek tu
byla spousta školních výprav,
i několik autobusů až z Uher-
ského Brodu, dnes jsou to hlavně rodiče
s dětmi. Zdá se, že mladé chlapce a dívky svět
vědy může bavit. Kdo ví, třeba se s nimi za pár
let budeme na našich pracovištích dělit i o ty
nejnovější záhady, kterým ještě nikdo na kloub
přijít nestačil.

Doc. T. Opatrný, Katedra teoretické fyziky PŘF UP,
foto archiv autora a -tj-

Stručně

Katedra filozofie FF UP byla pořadatelem konference, která pod názvem **Fenomenologie a postmodernismus** proběhla ve dnech 21.–23. 5. v Olomouci a v Prostějově.

Knapkův memoriál – Český pohár, tradiční sportovní akce pořádaná Českým svazem zdravotně postižených ve spolupráci s Katedrou aplikované tělesné výchovy FTK UP, se letos uskutečnil 22. 5. na stadionu AK Olomouc.

V aule FF UP se 24. 5. konaly další slavnostní akty promoci letošních absolventů **Univerzity třetí věku**.

Na kurtech TJ MILO Olomouc pořádala Fakulta tělesné kultury UP v sobotu 29. 5. tenisový turnaj jednotlivců a dvojic **Tenis Open 2004**.

-red-

Ohrožuje nás meningokokové onemocnění?

Média oznámila smrt 20leté studentky v Ústí n. L. na meningokokovou infekci. V ČR to není první případ, ani případ ojedinělý. Co je to vlastně za nemoc? Ptáme se primářky MUDr. Y. Lovečkové z Ústavu mikrobiologie LF UP a FNO:

Jedná se o invazivní typ infekce, kdy se původce dostává do krevního oběhu a do centrálního nervového systému, kde způsobí zánět mozkových plen až zánět mozku. Onemocnění může zanechat trvalé následky nebo dokonce způsobit smrt postiženého.

Jak se člověk nakazí a co je původcem nákazy?

Původcem je bakterie *Neisseria meningitidis* (tzv. meningokok), kulovitá bakterie velikosti asi jeden mikrometr v průměru, která se šíří přímým kontaktem sliznic (líbání, pohlavní styk) a na krátkou vzdálenost vzduchem (kapénková infekce). Meningokok je příkladem toho, že svět kolem nás není černobílý: na jedné straně se vyskytuje v nosohltanu nejdříve zdravého člověka, na straně druhé se z něj může stát velmi agresivní původce zánětu mozkových plen.

Jak často se meningokoky vyskytují v populaci a kdy vyvolávají závažné onemocnění?

Uvádí se, že až 10 % zdravé populace je nositelem této bakterie na sliznici nosohltanu. Jde o bezpříznakové nosičství. V některých případech vyvolá *Neisseria meningitidis* neinvazivní infekci – většinou se jedná o faryngitidu (zánět hltanu), nezávažné onemocnění s dobrou prognózou. Invazivní typ infekce (tj. sepse, kdy se bakterie dostává do krve nebo meningitida – zánět mozkových plen) se objevuje poměrně zřídka, ale může jít o velmi dramatický stav. Zda se vyvine závažné invazivní onemocnění, je výsledkem souhry mnoha faktorů, a to jak na straně mikroba, tak na straně makroorganismu. Ze strany mikroba je hlavním předpokladem pro vznik závažné infekce přítomnost tzv. faktorů virulence. Na straně organismu jedince hraje roli zejména stav imunity a aktuální fyzická kondice. Typickým příkladem rizikové osoby je např. student trávící dny bez fyzické aktivity nad knihami, který pak „prohýří“ noc na diskotéce, čili nadměrně fyzické i psychické vyčerpání, mnohdy spojené s kouřením. Sliznice porušená kouřením (ať už pasivním nebo aktivním) je pro

meningokoky mnohem snadněji prostupná. Uplatňují se i další vlivy, jako je např. virová infekce, která rovněž oslabí sliznici nosohltanu a celkovou imunitu.

Je meningokoků více druhů a jak se pozná, že původcem infekce je právě tato bakterie?

V rámci druhu *Neisseria meningitidis* se bakterie dělí do sérologických skupin, kterých je dnes známo již více než deset. Nejvýznamnější v naší populaci jsou skupiny A, B, C. K diagnostice jen velmi stručně: pacientovi se odebírají nejčastěji stěry z nosohltanu, krev nebo mozkomíšni mok. Z těchto vzorků se provádí jednak kultivační vyšetření, které trvá 24–48 hodin, jednak z krve nebo likvoru je možná kromě kultivačního a mikroskopického vyšetření i rychlá latexová aglutinace. Tyto metody umožní zpřesnění diagnózy během několika hodin. Nově je na některých pracovištích možná i PCR diagnostika, čili průkaz bakteriální nukleové kyseliny přímo ve vzorku.

Jak je to s léčbou a možnou prevencí?

U invazivních infekcí je nutné celkové zajištění pacientova metabolismu a základních životních funkcí, doplněné léčbou antibiotiky – lékem volby je penicilin. V prevenci a profylaxi se uplatňuje očkování, u nás je to cílená vakcinace ohrožených skupin obyvatel (např. nastupující branci). K dispozici je však pouze vakcína proti skupinám A a C. Je možná i nespécifická prevence spočívající ve zdravém životním stylu a nepodceňování prvních příznaků nemoci.

Co je prvním nebo hlavním příznakem upozorňujícím na to, že by se mohlo jednat o meningokokovou meningitidu?

Vysoká horečka, bolest hlavy, vyrážka – v podstatě příznaky podobné chřipce, jenže stav se rychle zhoršuje (řádově v hodinách). V této fázi o úspěchu léčby rozhoduje rychlost stanovení správné diagnózy a zahájení adekvátní léčby.

Za rozhovor poděkoval

M. Hejtmánek

PŘEDSTAVUJEME

Noví emeritní profesori UP

Prof. PhDr. Ladislav Daniel, CSc.

Prof. L. Daniel, CSc. (1922), patří k nejvýznamnějším osobnostem české a slovenské hudební výchovy, mj. před 45 lety založil Katedru hudební výchovy na PdF UP. I ve svém vysokém věku je stále vysoce aktivní. Významné jsou jeho přednášky a kurzy pro metodiky hudební výchovy, které v posledních patnácti letech realizoval po celé republice prostřednictvím České hudební společ-

nosti nebo např. autorství počítačového programu *Zpěv not na PC*. Prof. L. Daniel zastupuje ČR ve výzkumu programu EU Sokrates – *Vzájemný vliv prarodičů a vnuků na rozvíjení hudebnosti*. V současné době pracuje na slovenských učebnicích hudební výchovy pro ZŠ s rozšířenou HV v Galantě, kterou založil a metodicky vede.

Prof. RNDr. Bronislav Hlůza, CSc

Prof. B. Hlůza, CSc. (1929), působil na Pedagogické fakultě UP od jejího založení v roce 1960, až do roku 2002 vykonával funkci vedoucího katedry, doposud však působí jako externí vyučující. Prof. B. Hlůza se celý život věnoval mykologii, ale také dalším botanickým disciplinám, ekologii a v poslední době také ekologické výchově. Z jeho rozsáhlé práce připomeňme více než 200 publikovaných titulů nebo stovky přednášek doma i v zahraničí, ale také členství v řadě vědec-

kých a odborných institucí (Česká vědecká komise pro mykologii – čestný člen, Česká botanická společnost, Česká biologická společnost, Česká mykologická společnost). Své aktivity realizoval také v řadě vědecko-pedagogických aktivit (Fond rozvoje vysokých škol, Česká komise pro UNESCO), ale také v oblasti kulturní a zájmové (soudní znalec pro mykologii, vedení poradny pro veřejnost, Vlastivědná společnost muzejní v Olomouci ad.).

-red-

Centrum distančního vzdělávání UP pořádá seminář **E-learning v distančním vzdělávání**,

který je určen pro zájemce o elektronickou podporu vzdělávacího procesu spojenou s moderními informačními a komunikačními technologiemi (ICT), a to především v oblasti distančního vzdělávání – elektronické vzdělávání a postavení e-learningu v distančním vzdělávání; základní formy a úrovně elektronického vzdělávání; role, charakteristiky a dovednosti klíčových účastníků e-learningu; principy tvorby studijních opor pro e-learning; užívání e-learningu na vybraných českých vysokých školách.

Účastníkům bude nabídnut k zakoupení nový distanční studijní materiál *E-learning v distančním vzdělávání* (2004).

Seminář se koná **8. 6. ve 14 hod.** v zasedací místnosti Informačního centra UP (Biskupské nám. 1).

Bližší informace poskytnete Mgr. L. Snašelová, tel. 585 631 128.

Účast je třeba potvrdit na e-mail: snaselova@rupnw.upol.cz.

-red-

Informace o možnostech studia ve Velké Británii

Kancelář zahraničních styků UP zve zájemce na prezentaci možnosti studia na univerzitě v Salfordu (Velká Británie) za účasti A. Finche (Regional Manager Europe, International Office) a S. Bromby – **English as a Foreign Language**. Setkání se uskuteční **3. 6.** v aule FF UP **ve 14 hod.**

-red-

11. ročník Olomoucké letní školy pro nadané studenty

Olomoucká letní škola, o. p. s., vyhlašuje již 11. ročník mezinárodní Olomoucké letní školy pro nadané studenty. Program, který je součástí mezinárodního projektu CIVITAS, si klade za cíl seznámit studenty s vybranými obory VŠ studia, prohloubit jejich komunikační dovednosti v interakcích s vrstevníky z různých zemí světa. Veškerý program probíhá v anglickém jazyce a je určen studentům ve věku 16–18 let.

Výuku provádějí kvalifikovaní učitelé v seminářích, které proběhnou v prostorách UP, vedou ji pedagogové UP a lektori amerických univerzit a vzdělávacích institutů.

Další informace viz www.ols-osi.org.

-red-

Křižovatky/Crossroads Olomouc 2004

Občanské sdružení Kinoart pořádá ve dnech **1.– 5. 6. 2004** v Olomouci 1. ročník „multikulturního festivalu napříč středoevropskou kulturou“, nabízející setkání umělců a kultur z České republiky, Slovenska, Polska, Německa, Rakouska a Maďarska.

Podrobný program výstav výtvarného umění, filmových projekcí, divadelních představení, koncertů a literárních setkání, na jehož přípravě mj. spolupracují i studenti a pedagogové FF UP, je k dispozici na adrese www.kinoart.cz. (Viz také rubrika *...a příští týdny...* na str. 8).

-red-

Informace z CVT: adresy jméno.příjmení@upol.cz

Všichni zaměstnanci, kteří mají přístup do systému INIS, mají aktivován alias ve tvaru *jméno.příjmení@upol.cz* pro příchozí elektronickou poštu. Vyjímku tvoří osoby, které mají shodná jména a příjmení. Alias je směřován do jedné z obvyklých schránek, a to v následujícím pořadí priorit: externí adresa (=nespravovaná CVT UP), interní adresa (=obhospodávaná CVT UP), adresa s *...@aix.upol.cz*. Změnu ve směřování jsou schopni provést odpovídající správci fakultních sítí.

-pv-

Mnoho povyku pro e-learning? /III/

Seriál o elektronickém vzdělávání

Učitel o svou práci nepřijde!

V minulém dílu seriálu o elektronickém vzdělávání jsme si objasnili jednotlivé úrovně elektronického vzdělávání a podrobněji jsme se zaměřili na problematiku řídicích vzdělávacích systémů (LMS). Na tomto místě často debaty o e-learningu končí.

Pouze pár odborníků překračuje prostor technického zabezpečení elektronického vzdělávání a pouští se do hovorů nad personálními aspekty on-line formy DiV. Jejich snaha rozhodně není zanedbatelná. Vždyť co by byl e-learning bez dobrého realizačního týmu, učitelů a studujících? Jak můžeme zabezpečit vysokou kvalitu vzdělávacího procesu prostřednictvím LMS, aniž bychom znali potřeby jeho klíčových účastníků? Odpověď je více než jasná – v tomto případě kvalitu výuky zabezpečit nelze. Je třeba, aby byla výuka prostřednictvím LMS opřena o práci kompetentního realizačního týmu, motivovaného a především poučeného tutora i studujících.

Realizační tým e-learningu

Realizace kvalitního e-learningového kurzu vyžaduje značné množství dovedností, což výrazně zvyšuje požadavky na kvalifikační profil členů **realizačního týmu**. Je třeba vyhledat experty na projektování výuky, výukový obsah, didaktiku výuky, hardwarové a softwarové zabezpečení e-learningového kurzu, multimédia, LMS apod. Je nezbytné zajistit osobu odpovědnou za řízení projektu (manažer), jeho vývoj (vývojový pracovník) a podporu studujících (tutor).

Tutor v DiV

Tutor hraje zásadní roli v průběhu samotného vzdělávacího procesu [7]. Jeho kvalita (odborná příprava, osobnostní dispozice, postoje) významně ovlivňuje hodnotu vzdělávací aktivity [5]. Můžeme dokonce říci, že s kvalitními tutori (a slabším studijním materiálem) dosáhneme lepších výsledků než s dobrým studijním materiálem a špatnými tutori [3].

Dříve, než budeme hovořit o úloze tutora v on-line výuce, zrekapitulujeme si v krátkosti zásadní poznatky o funkci tutora v tradičním DiV. Termínem „tutor“ označujeme vzdělavatele v distančním studiu, který je obecně charakterizován jako *metodický zprostředkovatel distančního studia a hodnotitel výsledků* [8]. Role tutora vznikla jako odpověď na potřeby informační společnosti, která klade důraz na aktivní zapojení studujících do vzdělávání, zohledňování jeho specifických potřeb a praktickou aplikaci výsledků učení. Učitel ztratil „monopol na vzdělávání“ [1] a stal se „podporujícím subjektem“ [6]. Pozvolna opouští pozici hlavního (a jediného) nositele informací a přijímá postavení poradce, průvodce vzdělávacím procesem, podporovatele studijního úsilí.

Povaha DiV klade na vzdělavatele i studujícího speciální nároky. Posláním tutora je navázat s účastníky studia partnerský dialog. Těžšíste jeho práce spočívá především v předávání informací, poskytování poradenství, průvodcovství, tutorování a konzultování

vání [3]. Míra fungování vztahu TUTOR–STUDENT výrazně ovlivňuje úspěch vzdělávací aktivity.

Z výše uvedeného je zřejmé, že role tutora se podstatně liší od role učitele v prezenčním studiu. Hlavní rozdíl mezi učitelem a tutorem je v tom, že tutor v žádném případě neučí, ale **řídí kurz a vede studenty při jejich učení** [10]. Jeho nejdůležitější činností je poskytování podpory. Tutor zastává spíše funkci poradce než znalce. Svou autoritou a pedagogickými schopnostmi podněcuje a usměrňuje učební aktivitu studujících, pomáhá jim překonávat potíže vzniklé v průběhu studia. Nemá možnost přímo sledovat průběh osvojení daného učiva. Svou činnost může vykonávat výhradně prostřednictvím **moderních technologií**. Povaha komunikace mezi tutorem a studenty způsobuje, že práce tutora je časově velmi náročná [4].

Tutor v on-line formě DiV

Dynamický vývoj v oblasti informačních a komunikačních technologií (ICT) klade zvýšené nároky na realizaci distančního studia a tím pozvolna mění jeho podobu směrem k aktuálním potřebám společnosti. Zakomponování těchto požadavků do systému distančního vzdělávání vyžaduje nejen průběžnou inovaci technologického zázemí, ale i **tutory připravené pružně reagovat** na aktuální dění. Tento postoj lze u tutorů očekávat pouze tehdy, jsou-li dostatečně motivováni a přesvědčeni o efektivitě využívání ICT ve výuce. Činnost tutora v on-line formě distančního vzdělávání tedy předpokládá u vzdělavatele nejen **pedagogické**, ale i podstatné **technické** dovednosti.

V on-line vzdělávání platí stejná pravidla jako v tradičním DiV. Tutor v on-line formě DiV musí navíc respektovat požadavky, které na něj klade práce ve virtuálním výukovém prostředí. Měl by být vnitřně otevřený, aby byl schopen vytvořit přátelské virtuální prostředí, v němž bude studujícím poskytovat hodnocení jejich studijního úsilí, komentáře, rady, podporovat motivaci ke studiu a občas i neformálně povzbuzovat [9]. Musí proto zvládnout více aktivit, které směřují k prohloubení **vzájemné spolupráce** [3].

K tomu, aby byl tutor schopen výše uvedené činnosti kvalitně vykonávat, je nezbytné, aby byl důkladně připraven zastávat roli **technickou, manažerskou, pedagogickou a sociální** [2].

Tutor by měl být schopen vytvořit takové studijní prostředí, které bude studenty podporovat a povzbuzovat ke vzájemné spolupráci v průběhu učení. Nastolení spolupráce vede u studujících k osvojení hlubších znalostí prostřednictvím vytvoření společných cílů, společného bádání a společného procesu pochopení. Pokud vzájemnou kooperaci neposilujeme, zmenší se účast na on-line kurzu a vytratí se dialog mezi studenty a tutorem. Proto je třeba, aby tutor opustil roli autority a stal se rovnoprávným hráčem ve studijním on-line procesu. Stejně jako v tradiční formě DiV i v on-line výuce je tedy hlavním úkolem tutora komunikovat se

studenty [4]. Z tohoto důvodu je třeba u něj rozvíjet **dovednosti pro komunikaci** (jak připravit diskusi, řídit setkání v chatu on-line, aktivně naslouchat, klást dotazy, hodnotit diskusi) a **motivování studujících** [3]. Způsob komunikace mezi tutorem a studujícími vyžaduje více času než v prezenční výuce. Učitel v prezenčním studiu se se svými studenty setkává v přesně vymezenou dobu. Naproti tomu tutor musí být připraven reagovat na dotazy studujících průběžně, protože pokud student neobdrží odpověď na svůj dotaz včas, může u něj dojít ke ztrátě zájmu a následnému snížení koncentrace při studiu [4].

I na základě vlastní zkušenosti již zřejmě tušíte, že účastník distančního studia je velmi specifickým studentem. Hlavním rysem je, že **paralelně studuje i pracuje**. Učení se tedy zpravidla věnuje ve večerních hodinách nebo o víkend. Tedy v okamžiku, kdy je již tutor obvykle mimo své pracoviště a tudíž nemůže pohodově reagovat na jeho dotazy. Nejen student, ale i tutor se velmi často věnuje práci v DiV tzv. **nad rámec činnosti** svého hlavního pracovním poměru. Většinou jde z našich zkušeností o vysokoškolské učitele, kteří jsou zavaleni úkoly spojenými s realizací prezenční výuky, často se účastní několikadenních konferencí a seminářů a aktivity spojené s distančním vzděláváním vykonávají ve zbývajícím čase. Prostor vzájemné komunikace mezi tutorem a studentem limituje i možnost **přistupu** účastníků této on-line formy DiV k počítači potažmo **na internet**.

Z výše uvedeného jednoznačně vyplývá, že postavení tutora ani studujícího v on-line formě DiV není vždy snadné. Kvalita komunikace mezi oběma hlavními protagonisty je zásadním předpokladem pro efektivní fungování distanční formy výuky. Zavedení ICT do vzdělávacího procesu tedy v žádném případě neznamená, že se učitel z našich škol vytratí, ba naopak jeho role významně narůstá.

Použitá zdroje:

1. BAUEROVÁ, D. *Strategie uplatnění elearningu ve vysokoškolské výuce*. In Distanční vzdělávání v České republice – současnost a budoucnost: Sborník anotací (tištěný) a příspěvků (na CD-ROM) z II. národní konference. 1. vyd. Praha: CSVS – Národní centrum distančního vzdělávání, 2002, s. 6. ISBN 80-86302-28-8.
2. BERGE, Z. L. *The Role of the Online Instructor/Facilitator*. September 29, 2001. Dostupné z: <http://www.emoderators.com/moderators/teach_online.html>.
3. EGER, L. A. KOL. Příprava tutorů pro distanční výuku s využitím on-line formy studia. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2002, s. 59. ISBN 80-7082-887-0.
4. FOJTÍK, R. *Metodika tvorby distančních výukových kurzů pro e-learning*. In III. konference doktorandů. 1. vyd. Nitra, Slovensko: Univerzita Konštantína Filozofa, 2002, s. 138-142. ISBN 80-8050-501-2.
5. *Key Elements of an Online Program*. Illinois Online Network and the Board of Trustees of the University of Illinois. URL: <<http://www.ion.illinois.edu/IONresources/onlineLearning/elements.asp>>. File last modified on: 10/14/2003 1:40:22 PM.
6. MRHÁČ, J. *Celoživotní vzdělávání a učení ve vztahu k učitelské profesi*. Ústav celoživotního vzdělávání Pdf Ostravské univerzity v Ostravě [online]. [Citováno 2000–12–11.] Dostupné z: <<http://www.andragogika.cz/mrhac.htm>>.
7. NOCAR, D., HOBLÍKOVÁ, I., SNAŠELOVÁ, L., VŠETULOVÁ, M. *E-learning v distančním vzdělávání*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0802-3.
8. PRŮCHA J., MIKA, J. *Glossář distančního vzdělávání (DiV)*. 1. vyd. Praha: Národní centrum distančního vzdělávání – CSVS, 1998.
9. TELNAROVÁ, Z. *E-learning*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 2003, 68 s. ISBN 80-7042-874-0.
10. ZLÁMALOVÁ, H. *Principy distančního vzdělávací technologie a možnosti jejího využití v pedagogické praxi na technických vysokých školách*. 2002. Dostupné z: <<http://icosym.cvut.cz/tele/zlamalova.html>>.

Mgr. M. Všetulová,
Centrum distančního vzdělávání UP

Příště se dočtete:

- jaké jsou základní principy tvorby studijních opor pro e-learning.

XXII. dny...

problému invazivní meningokokové infekce diskutovala Roháčová (Praha). O potížích při diagnostice a léčbě neuroboreliózy referoval Tenora (Olomouc). Jak postupovat při očkování dětí s neurologickým postižením poradila Jirsenská (Brno).

Velké posluchačské pozornosti se těšil blok dětské psychiatrie, který připravili kolegové z Prahy (doc. Kocourková, Goetz a Koutek). Referovali o velmi aktuálních problémech, které mají narůstající incidence: deprese u dětí, sebevražedné jednání a hodnocení suicidálního rizika. O diagnostických obtížích při intoxikaci drogami přednášel Kabíček (Praha) a Pajerek (Ústí nad Labem). O aspektech spolupráce pedagogicko-psychologické poradny s pediatrií seznámil Schneider (Olomouc).

V bloku kraniocerebrálních poranění dětí odezněly dvě zajímavé a edukačně velmi přínosné přednášky, které se zabývaly doporučenými algoritmy při zajištění dětí s kraniocerebrálním poraněním a s poruchou

Dokončení ze str. 1

vědomí (Prchlík – Praha, Černá – Praha). Kolega Wiedermann (Olomouc) seznámil přítomné s léčebnými výsledky souboru dětí s kraniocerebrálním poraněním, které byly hospitalizovány na JIRP ve FN Olomouc.

V sesterské sekci odeznělo celkem devět přednášek, které připravily dětské sestry z Dětské kliniky FN a LF UP Olomouc, kazuistiku o kraniocerebrálním poranění přednesla sestra Kokešová z Ostravy. Vzdělávací seminář pro sestry, který se velmi líbil, připravili doc. Kocourková, Neklanová a Pajerek (problematika posuzování suicidálního chování dětí a adolescentů; bolesti hlavy a toxikomanie u dětí).

Společenský program proběhl rovněž v přívětivém prostředí ROC. K příjemnému posezení a tanci přispěla dixilandová kapela HB band vedená dr. Hartmanem. Kulturní zahájení kongresu obstarali E. Klimešová a P. Mlynář skladbami L. Gershwin.

Prof. V. Míhál, Dětská klinika LF UP a FN Olomouc

Diskriminace akademických pracovníků?

Zákoník práce od března konečně přispěl k zamezení zneužívání opakovaných pracovních poměrů na dobu určitou jejich řetězením. Dělo se tak řadu let ze strany některých sobecky myslících zaměstnavatelů na úkor zaměstnanců jako hospodářsky slabší smluvní strany.

O to více rozčarování nad státní zákonodárnou politikou přináší nedávný akt Senátu, který vrátil Poslanecké sněmovně návrh zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o zaměstnanosti, a to s pozměňovacím návrhem změny vysokoškolského zákona; (viz senátní tisk č. 343). Senát jde proti naznačenému duchu soukromoprávní ochrany potenciálně slabšího zaměstnance tím, že navrhuje možnost řetězení termínovaných pracovních poměrů u akademických pracovníků. Aniz by to ovšem bylo nezbytné nutné k blahu vysokých škol, o které lze pečovat ohleduplněji.

Senát sleduje, aby špatně pracující jednotlivci z této skupiny obyvatelstva byli vyloučeni z dobrodíní zákona, který v zájmu hospodářsky slabších zaměstnanců stanoví přísně omezené podmínky pracovních poměrů na dobu určitou. Vyloučit by potenciálně bylo možno celou tuto skupinu zaměstnanců. Podle senátního pozměňovacího návrhu by u akademických pracovníků měl mít zaměstnavatel ponechán možnost toho, co je obecně zakázáno jako nešvar. Samozřejmě bez právního nároku na prodloužení pracovní smlouvy a bez jakékoli soudní ochrany. Zdanlivě neutrální návrh, který v dobré víře sleduje svěží vítr, však přináší možnost vzniku nepříznivých důsledků, které nejenže nejsou ničím vyváženy, ale nejsou ani nutné. Tudiž mu chybí rozumné zdůvodnění a ospravedlnění.

Obecně se ví, že ve vnitřních poměrech českých vysokých škol je mnoho shnilého a že někteří akademičtí pracovníci se minulí povolání nebo že vysokou školou mají za zaopatřovací ústav. Někteří akademičtí funkcionáři tento stav dlouholetě trpí a „věcným“ odborným asistentům beztak smlouvy prodlužují. Také se ví, že profesní požadavky na akademické pracovníky patří mezi mimořádně vysoké – aniz by tomu ale běžně odpovídala výše mzdy – a že ne každý těmto požadavkům dostojí po celou dobu své profesní dráhy. Po čtrnáct let se politici pokouší nově řešit vnitřní poměry vysokých škol různými zákonodárnými pokusy. Možnost řetězení termínovaných pracovních poměrů, udržující akademické pracovníky v šachu ze strany akademických funkcionářů, patří k těm pokusům méně zdařilým.

Chlapáček a světačský pohled říká, že, kdo je dobrým nebo žadaným akademikem, ten by opakovaně prodlužování pracovního poměru, pokud by nastala, stejně ustál. Věc ale není tak proplánová. Zapomíná se na to, že každé jednostranné znevýhodnění vyžaduje vyrovnání. V tomto případě by se muselo jednat o peněžní vyrovnání Senátem navrhované možnosti společenské újmy skupiny zaměstnanců, a to formou výrazného zvýšení mzdy. To by u veřejných a státních vysokých škol mohlo přinést požadavky na výdajovou stránku státního rozpočtu. U soukromých vysokých škol by to mohlo zatížit studenty. Senátní návrh však s ničím takovým nepočítá a žádné peněžní vyrovnání újmy nezaručuje, ačkoli její vznik potenciálně umožňuje. V silách vysokých škol přitom není provést výrazné mzdové vyrovnání společenské újmy, pakliže by právo řetězit termínované pracovní poměry bylo běžně využíváno.

Z akademické pudy je znám ne jeden případ, kdy akademický pracovník nebyl osobně oblíben u akademického funkcionáře pro své odlišné názory nebo záležitosti, které s výkonem práce nijak nesouvisely. V době opakovaných pracovních poměrů na dobu určitou stačilo bez udání důvodu nechat vypršet termínovanou pracovní smlouvu. Žádný vedoucí se tak v zásadě nemusel starat o zvyšování kvalifikace, o pracovní růst, o pracovní podmínky apod. Nikomu nic nemusel vysvětlovat a nic obhajovat. Stačilo jen vrchnostensky rozhodnout, že pracovní poměr se neprodlužuje, i kdyby si studenti třeba přáli opak. Že to bylo nemravné? Bylo.

Alternativou je, aby akademičtí funkcionáři nastavili výkonostní standard a určili, co jsou uspokojivé pracovní výsledky v příslušných oborech. Kupříkladu

vydáním pracovního příkazu, kterým se stanoví profesní dráha akademického pracovníka (kariérní řád) včetně osobních cílů a plánů a nezávislých periodických atestací jednotlivců i pracovišť s přezkoumatelnými závěry. Vysoká škola tak zřetelně předem stanoví, co rozumí řádným výkonem práce akademického pracovníka, v čem spočívá povinné soustavné prohlubování kvalifikace a co jsou uspokojivé pracovní výsledky v daném oboru a co nikoli. Kvalifikačním základem je habilitace, které je nutno za pár let dosáhnout, anebo odejít pracovat jinam. Tento postup odpovídá poslání vysokých škol a jejich akreditačním potřebám. Chtěl-li Senát měnit zákon o vysokých školách, mohl navrhnout změny v tomto duchu namísto řetězení pracovních poměrů.

Jestliže je práce konkrétního akademického pracovníka vadná, má vysoká škola vůči němu postizná práva včetně práva výpovědi pracovního poměru pro neuspokojivé pracovní výsledky poté, co předchozí výzva k nápravě byla bezvýsledná [§ 46 odst. 1 písm. e) zák. práce]. Toto právo má každý zaměstnavatel. Stačí je využít. Žádné zvláštnosti pro vysoké školy nejsou nutné. Senátní návrh může vést k obcházení tohoto výpovědního důvodu na úkor hospodářsky slabšího zaměstnance, k obcházení odstupného při rozvázání pracovního poměru pro organizační změny nebo k obcházení nutné dohody vysokých škol s odbory, pokud by se jednalo o výjimečně dovolené řetězení, vyplývající snad ze „zvláštní povahy práce“.

Není zapotřebí, aby Parlament politicky zavěděl možnost řetězení termínovaných pracovních poměrů. Postačí, když akademičtí funkcionáři budou umět a chtít používat běžné právní a řídicí nástroje, které mají v rukou a za jejichž používání jsou také placeni. Vadná práce konkrétního akademického pracovníka je věcí individuálního pracovního poměru vůči němu. V žádném případě není politickým důvodem pro plošné vyloučení pracovníprávní ochrany jedné skupiny zaměstnanců, aniz by k tomu byl věcný důvod. Opakuji, že event. neschopnost nebo nechť některých akademických funkcionářů řešit jednotlivé problémy na pracovišti ještě není důvodem pro zákonodárné navádění k přinejmenším nepřímé diskriminaci skupiny obyvatelstva EU v zaměstnání. Diskriminační důvod zde spočívá v druhu profese. Povahově vskutku jde o diskriminaci proti se Listině základních práv a svobod, a to dokonce o trójnasobnou.

Za prvé, akademičtí pracovníci se zřetězenými termínovanými pracovními poměry by byli diskriminováni v právně rovném zacházení vůči ostatním zaměstnancům, aniz by k tomu byl dán věcný důvod. Mohlo by k tomu docházet i uvnitř vědecké obce. Zatímco vědečtí pracovníci Akademie věd České republiky nebo různých výzkumných ústavů, muzeí, galerií apod. by nemohli být vystaveni nešvaru řetězení, vědečtí pracovníci vysokých škol by mu potenciálně vystaveni být mohli, ačkoli je jejich práce shodná nebo srovnatelná. Zvlášť zřetelné by to bylo mezi státními zaměstnanci. Tedy u vědeckých pracovníků Akademie věd České republiky a u akademických pracovníků státních (vojenských a policejních) vysokých škol.

Za druhé, postiznění akademičtí pracovníci by byli diskriminováni mezi sebou navzájem. Část by jich měla a dnes má pracovní poměr na dobu neurčitou. Jiná část by – podle možné praxe – přitom mohla mít pracovní poměr opakovaně termínovaný. Někteří akademičtí pracovníci by tedy měli výhodnější pracovní postavení oproti ostatním dokonce v téže akademické obci jedné vysoké školy, aniz by k tomu byl věcný důvod. Tento stav právní nerovnosti ovšem existuje již dnes.

Za třetí, postiznění akademičtí pracovníci by byli diskriminováni vůči neakademickým pracovníkům vysokých škol. I sekretářka katedry by na tom byla lépe. Už tak je společensky nedůstojné, jestliže někteří akademičtí funkcionáři podporují nebo trpí stav, kdy mzda vedoucího obslužného personálu rektorátu nebo děkanátu je srovnatelná se mzdou mezinárodně uznávaného profesora, ne-li vyšší, aniz je srovnatelná jejich práce a odpovědnost. Při stavu vnitřního řízení některých vysokých škol a jejich součástí se řečí o znalostní společnosti stávají vyprázdňujícími ideolo-

gickými frázemi. Důkazem jsou kupř. profesori bez asistentů, aniz je k tomu důvod, či léta chybějící pravidla přiznávání osobních příplatků a s tím související nerovné mzdové zacházení při stejné nebo srovnatelné práci na téže vysoké škole nebo dokonce pracovišti.

Na okraj dodávám dílič důsledek hospodářský. Akademický pracovník postizněn termínovanou pracovní smlouvou je vystaven ztíženým možnostem hospodářského života. A tedy i křížené pracovní mobility. Obvykle obtížněji totiž získává bankovní úvěr nežli jiný žadatel. Pro banku bývá takový klient rizikovější, a proto po něm vyžaduje splnění přísnějších zajišťovacích podmínek, anebo mu úvěr vůbec neposkytne či za horších podmínek. Hospodářsky slabšímu akademickému pracovníkovi pak nezbyvá, než aby bojoval nejen s vlastním zaměstnavatelem, ale i s bankou. Kdyby se snad obslužný personál vysoké školy nad nebohým akademikem slitoval a milosrdnou lží mu vystavil nepravdivé potvrzení pro banku o pracovním poměru na dobu neurčitou, účastnil by se úvěrového podvodu. Poněkud kruté? Ano.

V neposledku nutno říci, že řetězení termínované pracovní smlouvy nepřispívají k duševnímu klidu akademického pracovníka udržovaného v napětí a v hospodářské nejistotě. O hypotéce na byt nebo na rodinný domek si může nechat zdát. V porovnání se systémem periodických atestací v senátním návrhu chybí záruka institucionálního přezkoumání rozhodnutí o pracovní výkonosti a plnění pracovních závazků nezávislou vědeckou autoritou. Vše tak odvisí od osobní zralosti nebo chutě akademického funkcionáře, který dostává od rukou zbraň bez protiváhy v peněžním vyrovnání a soudní ochraně. Vždyť i akademičtí funkcionáři mohou být omylní nebo chybní. Senát asi nevnímá, že část českých akademických pracovníků již dnes žije ve strachu z nejistého zaměstnání, aniz by přesně věděli, co od nich nadřízení očekávají a aniz by byli zjevně neschopní.

Stát uznává nezadatelnou rovnost lidí v právech (čl. 1 Listiny). Rozumí se tím i právo na rovné zacházení, ledaže by opak vyplýval z věcného důvodu. O senátním pozměňovacím návrhu bychom sice mohli diskutovat, avšak jeho praktické uplatňování by mohlo být postupem rizikovým. A hlavně zbytečným, protože stejného efektu lze dosáhnout jinak a bez změny zákona.

Problém spočívá jinde než se domnívá Senát. Problémem je, že někteří akademičtí funkcionáři neumí obhájit svou řídicí práci před žalobou u soudu, nedůvěřují soudu nebo si neví plně rady, jak vést rovnoprávně lidi a systémově řídit. Rozumím Senátu, že volá po nápravě. Navrhované řešení by sice rozšířilo manévrovací prostor zaměstnavatelů, avšak za cenu, která tomu neodpovídá, a s rizikem opomíjení běžných systémových řešení, která jsou zároveň lidštější.

Prof. I. Telec, CSc., Katedra občanského, obchodního a pracovního práva PF UP

Upozornění redakce

Redakce Žurnálu UP upozorňuje na tradiční změnu periodicity. Vzhledem ke zkouškovému období vyjde příští číslo Žurnálu (č. 30) 11. 6. (uzávěrka 7. 6.), poslední číslo tohoto akademického roku (č. 31) pak vyjde 25. 6. (uzávěrka 21. 6.).

Děkujeme za pochopení.

-red-

Pocítujete nedostatek konkrétních a aktuálních informací? Chcete se něco více dovědět o některém pracovišti UP? Víte o zajímavých akcích na UP? Chcete se podělit se svými názory, postřehy a připomínkami s ostatními členy univerzitní obce?

Využijte e-mailu, pište, faxujte na adresu redakce Žurnálu UP, nebo nás přijďte navštívit osobně na Křížkovského 8!

Na vaše podněty se těší a odpovídi na vaše otázky se bude snažit zprostředkovat redakce Žurnálu UP.

Viry, spamy a boj s nimi

„Úspěšné“ sedmihodinové přetížení sítě a desítky počítačů, napadených virem Sasser na UP (a na nesčetné jiných místech světa, dle sdělovacích prostředků např. i v sídle Evropské komise) znovu kladou důraz na osvětlu týkající se antivirové prevence, která umožňuje minimalizovat možnost napadení a škody napáchané virovými útoky (úplně je vyloučit není zatím teoreticky ani prakticky možné, neboť jediný sto procentně zabezpečený počítač je ten, který není zapojen v síti).

Největší problémy v posledních letech způsobují tzv. červi, které lze rozdělit podle způsobu šíření do dvou skupin:

- šířící se elektronickou poštou,
- využívající děr služeb operačního systému.

V prvním případě lze předcházet nakažení počítače použitím **antivirového programu**, který musí mít **aktualizované databáze virů**. Bez nastavení automatického chodu těchto aktualizací není antivirový program schopen rozpoznat nové viry a je tudíž neúčinný. Pokud to lze, je vhodné nastavit aktualizace každou hodinu. Z hlediska doby, za kterou jsou výrobci antivirových programů schopni objevit nové viry, a tudíž vyrobít příslušnou aktualizaci, se mezi nejlepšími trvale umísťují společnosti *Kaspersky*, *F-Secure* a *Eset* (program NOD32). Programy *Kaspersky* a *F-Secure* jsou k dispozici u správců počítačové sítě. Pokud má uživatel velmi výkonný počítač, může použít lepšího programu *Kaspersky*, v opačném případě se hodí *F-Secure*, kde snížení výkonu počítače vinou použití antiviru není tak velké. Na tomto místě je třeba podotknout, že ve větší míře používaný a instalovaný program *AVG* je naneštěstí pro detekci nových virů často málo účinný.

Dalším důležitým bodem v prevenci pak je nastavit **v programu na čtení pošty** (MS Outlook, MS Outlook Express, WinPMail...) **možnost skrytí náhledové okno**, které umožňuje, aby některé viry (červi) byly aktivová-

ny zcela automaticky. Dále je nevhodnější **poštu, která má podezřelý předmět**, např. Re: Your Mail, Re: Document, Answer apod., u které lze předpokládat, že by nám ji česky mluvící odesílatel sám od sebe neposlal, raději ihned **smazat bez přečtení**, protože s největší pravděpodobností se jedná o virus (červ).

Ve druhém případě je počítač napaden přes síťovou službu, kterou uživatel normálně používá, a tudíž schopnost rozeznat, že síťový provoz není běžnou činností, ale útokem, je velice ztížena. Stejně tak i ochrana. Tou zásadní tedy je, že si uživatel na počítač instaluje pouze ty služby, které skutečně potřebuje. Tedy např., pokud nevyužíváme sdílení počítačů v síti Microsoft, potom tuto službu, která se instaluje automaticky a jejíž komponenty jsou nejčastěji napadány, můžeme při instalaci odebrat. Pokud už nějakou službu používáme, před jejími chybami je možno se chránit **tzv. záplatováním**, což znamená, že je potřeba **instalovat všechny opravné balíčky**, které firma k dané službě nebo aplikaci uvolní, a navíc **v co nejkratším možném čase** po vydání balíčku (viz červ Sasser). Tyto balíčky v případě Microsoft Windows lze stahovat a instalovat zcela automaticky (např. MS Windows 2000/XP/2003), nebo pomocí internetu: <http://windowsupdate.microsoft.com>.

Taktéž lze omezit možnost napadení chybné služby počítače **aktivním personálním firewallem**, který při správném nastavení částečně ochrání i nezaplátované viry počítače.

Výše uvedené možnosti jsou ty, které aplikuje u sebe sám **uživatel**, který konec konců je **za svůj počítač přímo odpovědný**, v případě neznalosti je mu samozřejmě nápomocen příslušný správce počítačového sítě.

Následně probereme okolnosti a možnosti, které používá správa sítě. Jednodušší je druhý případ, tedy případ, kdy virus proniká do systému vinou děr

v operačním systému. Počítače napadené či již napadené tímto způsobem jsou rozpoznávány podle generování abnormálně vysokého počtu síťových spojů. Protože tento počet od jisté úrovně vede ke kolapsu sítě, je správa nucena provádět **zablokování komunikace těchto počítačů**. Mimo jiné pak tyto počítače již nemohou provádět nákazu v dalších sítích. Seznam těchto počítačů je na adrese <http://raven.upol.cz:1610/get!2block>. Po odvírování počítače či pro jeho záplatování po napadení (samostatně, správcem) je nutno kontaktovat za účelem odblokování pracovníka CVT na čísle 585 631 842, příp. e-mailem na adrese ceplova@cvt.upol.cz.

Pro první případ virové nákazy platí, že před tím, než je pro většinu organizačních jednotek UP pošta přeposílána do poštovních schránek jednotlivých uživatelů, provádí se antivirová a antispamová kontrola. V případě viru je použit program F-Secure, v případě SPAMU program SpamAssassin provádějící heuristickou kontrolu obsahu jednotlivých pošt. Pokud je v **kontrolované poště rozpoznán virus** či je splněn dostatečný počet pravidel indikujících, že se **jedná o SPAM, je příjem pošty odmítnut hlášením** v souladu s protokolem pro zpracování pošty SMTP. V tomto hlášení je obsaženo, jaký virus byl nalezen, resp. jak vysoká byla naměřena hodnota charakterizující počet splněných pravidel testujících na SPAM. Jak s tímto hlášením naloží počítače, které poštu vygenerovaly, je věc jejich nastavení. Obvyklé bývá poštu s tímto hlášením vrátit původnímu odesílateli (což v případě některých nastavení může trvat i dny...). Pokud toto provedly **počítače ze sítě UP, jsou penalizovány** tím, že se jejich **síťová adresa dostane na 6 hodin do lokální černé listiny**, aby se zamezilo dalšímu šíření SPAMů či virů. Tato listina je k dispozici u příslušných správců sítě, příp. rovněž na výše uvedeném kontaktu pro odblokování počítačů. **Oznámení o umístění na tuto listinu pak dostane uživatel UP**, kdykoliv se z takového počítače pokusí během inkriminovaných 6 hodin odeslat poštu. Na těchto kontaktech je rovněž možno žádat o dřívější odblokování než po uplynutí oněch zmíněných 6 hodin.

Poněvadž z teoretického pohledu platí, že od okamžiku, kdy nový virus je autorem vypuštěn do světa, do okamžiku, kdy je vůbec objeven a je antivirovými společnostmi udělena aktualizace jejich virové databáze (to nemluvíme do okamžiku, než se podaří uživatelskému počítači tuto aktualizaci díky přetížené síti stáhnout), uplyne řada hodin a někdy i dní, **není možno** v této době **zabránit průniku virů do uživatelských počítačů**. Tedy i jakákoliv ochrana průchodu pošty na centrální úrovni nemůže být nikdy sto procentně účinná, a je nezbytné ji **doplnit systémy antivirové kontroly přímo na stanicích**, již zmíněnými na začátku článku.

Drobná analogie platí i v případě SPAMU. Poněvadž účinnost programu SpamAssassin není příliš vysoká vinou nutnosti jeho nastavení tak, aby neodmítal poštu řádných vnitřních uživatelů UP, je již léta používán **systém veřejných černých listin** počítačů zřizovaných zahraničními organizacemi. Pokud nějaký počítač/server (třeba i veřejného poskytovatele internetových služeb „zdarma“) odešle nevyžádaný či zavírovaný email, dostane se (někdy i automaticky) do takovýchto seznamů. Pokud je **počítač odesílající poštu uveden na seznamech**, které kontroluje server CVT, **danému počítači je odmítnuta jakákoliv poštovní komunikace s UP**, a to opět způsobem v souladu s chybovými hlášeními protokolu SMTP. Co s tímto hlášením udělá odesílající server/počítač, není odlišné od toho, co již bylo výše naznačeno u virové analogie. **Komunikace je zablokována** tak dlouho, **dokud správce/poskytovatel internetových služeb příslušného počítače neprovede nápravu stavu** a tudíž neprovede výmaz z příslušné mezinárodní černé listiny. Chybové hlášení navrácené takto postiženému serveru obsahuje internetovou adresu příslušné veřejné černé listiny společně se síťovou adresou počítače, který to způsobil.

Mgr. P. Volák, Centrum výpočetní techniky UP

...A PŘÍŠTÍ TÝDNY...

31. KVĚTNA

Nové maďarské filmy I. Festival Křižovatky. UC UP, divadelní sál 20 hod.

1. ČERVNA

Muzikálový večer studentů konzervatoře Kroměříž. UC UP, kaple Božího těla, 18 hod.

1.–30. ČERVNA

Výstava fotografií Lotyšsko – Krásná země. UC UP, 1. patro.

2. ČERVNA

Prostějovská éra Hadivadla (1974–1985). Vernisáž + film. Festival Křižovatky. UC UP, filmový sál, 15.30 hod.

Filmy Jakuba Sommera. Festival Křižovatky. UC UP, filmový sál, 17.30 hod.

Nové maďarské filmy II. Festival Křižovatky. UC UP, filmový sál, 20 hod.

2.–4. ČERVNA

Postgraduální kurzy v chirurgii (miniinvazivní chirurgie, novinky a aktuální problém). Pořádá II. chirurgická klinika FN a LF UP Olomouc.

2.–5. ČERVNA

XVIII. Olomoucké hematologické dny. Pořádá Hemato-onkologická klinika LF UP. Teoretické ústavy LF UP.

3. ČERVNA

O možnostech studia na Univerzitě v Salfordu (Velká Británie). Prezentace. Aula FF UP, 14 hod.

Současná česká hra. Festival Křižovatky. UC UP, divadelní sál, 16 hod.

Polské filmy I. Festival Křižovatky. UC UP, filmový sál, 17.30 hod.

Polské filmy II. Festival Křižovatky. UC UP, filmový sál, 20 hod.

6. ČERVNA

Dětský den u příležitosti tenisového turnaje „Živnabanka open“ v Prostějově. Prostějov – tenisový areál.

7. ČERVNA

Vystoupení dánských gymnastů. Sportovní akce. Pořádá FTK UP. Sportovní hala UP

8. ČERVNA

E-learning v distančním vzdělávání. Seminář. IC UP, zasedací místnost, 14 hod.

Evropská ústava z pohledu středoevropských nezávislých organizací. FF UP, Katedra politologie a evropských studií FF UP, posluchárna č. 224, 15 hod.

9.–13. ČERVNA

Svátky písní. Festival. Pořádá Festa Musicale a Katedra hudební výchovy PdF UP.

12. ČERVNA

Základy moderní diagnostiky a léčby diabetu. Ošetřovatelská péče o edukace pacienta. Vzdělávací kurz. Učebna Ústavu teorie a praxe ošetřovatelské a jednotlivá pracoviště FN Olomouc.

-red-